

زندگینامه استاد فرهیخته «مجید مخدوم فرخنده» پدر دانش نوین محیط‌زیست ایران

سارا تیموری *

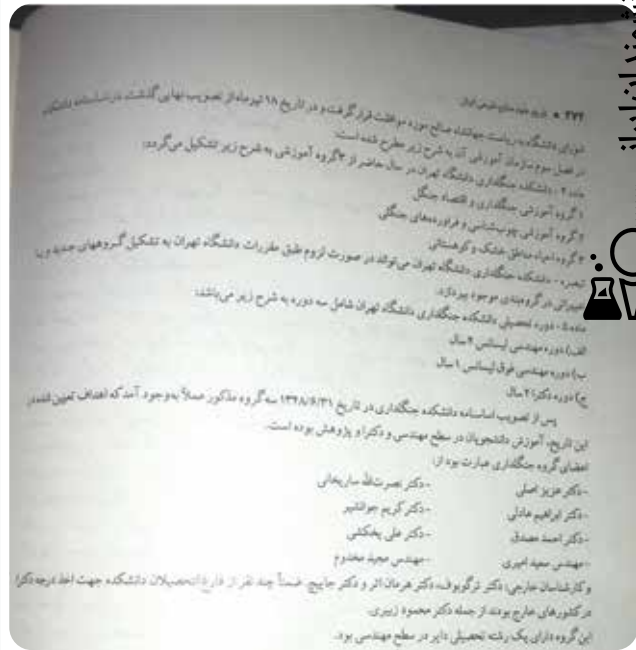
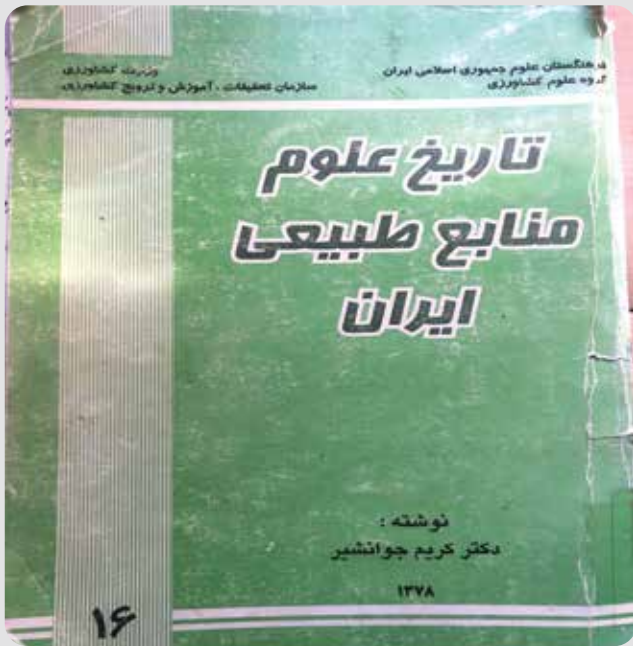
* استادیار مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور

استاد ارجمند دکتر مجید مخدوم فرخنده در ۱۵ خرداد ۱۳۲۴ شمسی، مصادف با پایان جنگ جهانی دوم در شهر تاریخی رشت و در یک خانواده فرهنگی پا به عرصه وجود نهادند. ایشان در دوران کودکی بنابر وضعیت فرهنگی خانواده، مسئولیت جمع‌آوری اخبار و احادیث از روزنامه‌ها و مجلات داخلی را بر عهده داشتند و شب‌ها مطالب جمع‌بندی‌شده را برای اهل منزل نقل می‌کردند. استاد مخدوم، بر این باورند که این موضوع بعدها بسیار به ایشان کمک کرده است و تفکر فعلی و تحلیلی ایشان، ریشه در آن دوران دارد. والدین ایشان که از تحصیل‌کرده‌های دانشگاه مسکو بودند و در شهر رشت شهرت خوبی داشتند، خود، مسئولیت آموزش زبان انگلیسی را به فرزند خردسال و علاقه‌مندشان بر عهده گرفتند. وی در همان دوران، بزرگان و فرهیختگان شهر را در کتابخانه بزرگی، که در منزل مسکونی پدری ایشان وجود داشت، ملاقات می‌کردند، دوران کودکی ایشان تا زمانی که در رشت زندگی می‌کردند، در چنین فضایی سپری شد، ایشان، بزرگ‌شده چنین محیط فرهنگی غنی هستند.

با تصمیم پدر و به همراه خانواده در سن یازده سالگی، راهی و ساکن تهران می‌شوند، محل سکونت ایشان تا به امروز همین شهر است. جدای از محل تولد و محل سکونت، آقای دکتر مخدوم خود را ایرانی می‌دانند و به ایرانی بودن خود افتخار می‌کنند. شش سال از تحصیلات ابتدایی ایشان در شهر رشت سپری شد، شش سال دوران دبیرستان را در دبیرستان قریب، که آن زمان در خیابان سعدی تهران بود و امروزه در خیابان فردوسی قرار دارد، گذراندند و از آن دوران به نیکی یاد می‌کنند.

آقای دکتر مخدوم پس از اتمام دوره دبیرستان برای دانشگاه آماده شدند و از آنجایی که همیشه و از دوران کودکی به طبیعت علاقه داشتند، دانشکده کشاورزی کرج را به‌عنوان محل تحصیل خود انتخاب نمودند. پس از اخذ کارشناسی ارشد مهندسی جنگل و مرتع از دانشگاه تهران در سال ۱۳۴۶، دستیار پرفسور اتر و دکتر اصلی شدند و با وجود اینکه بورس تحصیلی ایشان برای اتریش و سوئیس فراهم شده بود، ترجیح دادند به یک کشور انگلیسی‌زبان بروند. از میان کشورهای انگلیسی‌زبان، استرالیا جایی بود که دانشجویان از ابتدا کار خود را با تحقیق شروع می‌کردند، به همین دلیل پرفسور

درج نام مهندس مجید مخدوم از اولین اعضای هیئت علمی دانشکده جنگل‌داری در سال ۱۳۴۸

دفتر آقای دکتر مخدوم در گروه جنگل‌داری و اقتصاد جنگل دانشکده منابع طبیعی دانشگاه تهران (سال ۱۴۰۳)

در این رشته، در بیشتر دانشگاه‌های کشور مانند دانشگاه خرمشهر، اصفهان، اهواز، یزد و تبریز و ... و با استفاده از فارغ‌التحصیلان رشته محیط‌زیست و جمعی از همکاران دلسوزشان از جمله دکتر کیابی انجام دادند.

یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های ایشان از دهه ۶۰ شمسی، همواره توسعه بر مبنای آمایش سرزمین بوده است. آقای دکتر از بنیان‌گذاران آمایش سرزمین در کشور ما هستند و در این رابطه، مدل‌های توان اکولوژیک را طراحی و راه‌اندازی کردند که از پایه و اساس در تهیه طرح‌های آمایش سرزمین دخیل است. ضرورت توسعه بر مبنای تهیه طرح‌های آمایش سرزمین در سرتاسر کشور از جمله مهم‌ترین چالش‌های دوران فعالیت ایشان است که بارها در آن با شکست مواجه شدند. آخرین بار در سال ۱۳۸۴ و در مرکز ملی آمایش با عنوان طرح آمایش استان‌ها، شروع به فعالیت کردند و عده زیادی در استان‌ها نیز بسیج شدند. همه چیز به خوبی پیش می‌رفت و همه امیدوار بودند که کار در سال ۱۳۸۷ به سرانجام می‌رسد تا اینکه در خرداد ۸۶، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی منحل شد و دفتر آمایش هم از بین رفت. به عقیده ایشان خوشبختانه افرادی در کشور هستند

اثر استرالیا را پیشنهاد دادند. در ابتدای تحصیلات خود در کشور استرالیا و در سال ۱۳۵۵ موفق شدند، مدرک کارشناسی ارشد رشته آمایش سرزمین را از دانشگاه ملی استرالیا دریافت کنند، پس از چهار سال نیز، یعنی در سال ۱۳۵۹، مدرک دکتری ارزیابی اثرات محیط‌زیست و تعیین ظرفیت برد را از دانشگاه ماکواری استرالیا اخذ نمودند.

استاد مجید مخدوم فرخنده، بنیان‌گذار آموزش عالی در محیط‌زیست ایران و اولین کسی بودند که با درجه دکتری (Ph.D) در محیط‌زیست به ایران بازگشتند.

بنا به اظهارات استاد مخدوم در سال ۱۳۵۹ و در سال‌های ابتدایی شروع کارشان ملاقات‌هایی را با معاونت آموزشی دانشگاه تهران، برای راه‌اندازی رشته محیط‌زیست به عمل آوردند و موفق شدند ایشان را متقاعد کنند که راه‌اندازی این رشته آموزشی از نیازهای علمی و آموزشی کشور است. معاون آموزشی وقت، در آن زمان عضو شورای برنامه‌ریزی دانشگاه نیز بود. پس از پیگیری‌های لازم قرار شد، استاد مخدوم رشته محیط‌زیست را در دانشگاه‌های ایران پایه‌ریزی و برنامه‌ریزی کنند، ایشان ابتدا این کار را در دانشگاه تهران، بعد در دانشگاه گرگان و بعد از افزایش تعداد فارغ‌التحصیلان

آقای دکتر مخدوم به همراه دانشجویان شان

رزیدنت سفیر سابق استرالیا- دانش آموختگان استرالیا به همراه ایشان

وبینار

موانع اجرایی شدن مطالعات آمایش سرزمین در ایران

یکشنبه ۹ آذر ۱۳۹۹، ساعت ۶ بعد از ظهر

Live on Instagram: @rassoul.mahiny

با حضور:

استاد محترم جناب آقای دکتر مجید مخدوم

استاد بازنشسته دانشگاه تهران و رییس انجمن ارزیابی محیط زیست ایران

استاد محترم جناب آقای دکتر عبدالرسول سلمان ماهینی

استاد دانشکده علوم کشاورزی و منابع طبیعی کرمان

که همیشه دلسوزی می‌کنند و این باعث شد، دفتر آمایش دوباره شکل بگیرد. در حال حاضر شاهد آن هستیم که «سند آمایش ملی سرزمین» در اسفند ۱۳۹۹ به تصویب شورای عالی آمایش سرزمین رسیده که تا افاق ۱۴۲۴ را در نظر گرفته است.

تأسیس «انجمن ارزیابی محیط‌زیست ایران» با هدف جمع‌کردن فارغ‌التحصیلان محیط‌زیست و ارتقای آگاهی مردم توسط ایشان انجام شد. این انجمن علمی، که در سال ۱۳۹۰ به‌عنوان انجمن نمونه ایران شناخته شد، ضمن اینکه توانست پروژه‌ها و کارهای عملی را برای شروع کار فارغ‌التحصیلان دانشگاه بگیرد، فرصت تمرینی مناسبی را برای استفاده از درس‌های خوانده‌شده برایشان ایجاد کرد. یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های آقای دکتر مخدوم شیوه منحصر به فرد تدریس است. روش تدریس ایشان به‌نحوی است که تلاش می‌کند دانشجو را متفکر بار بیاورند. در حقیقت ایشان به دانشجویان خود بیش از هر چیز، فکر کردن را می‌آموزند. دکتر معتقد هستند: دانشجو باید بتواند فکر کند و مشکلاتش را حل نماید. محیط‌زیست بسیار پیچیده است و مشکلات بسیاری دارد که با حفظ کردن و آمار دادن حل نمی‌شود، بلکه خلاقیت می‌خواهد، برای اینکه دانشجو خلاق بار بیاید باید متفکر شود.

«مدیریت محیط‌زیست، تفکر و خلاقیت می‌خواهد.» یکی از جملات معروف ایشان است.

حمایت و پشتیبانی از دانشجویان، خود یکی از خصلت‌های ویژه دکتر

مخدوم است. ایشان بارها در جلسات مهم دولتی، تصمیم‌گیران را به مراجعه به پایان‌نامه‌ها یا رساله‌های دکتری دانشجویان خود توصیه می‌کردند. تشویق و ایجاد انگیزه در دانشجویان حتی سال‌ها پس از فارغ‌التحصیلی برای بسیاری از شاگردان ایشان بسیار دلگرم‌کننده بوده است.

استاد مجید مخدوم فرخنده دستاوردهای ارزنده بسیاری در زمینه‌های مختلف دارند که در ادامه به چند مورد از آنها اشاره می‌شود:

- بنیان‌گذار رشته محیط‌زیست در کشور
- راه‌اندازی و مدیریت دانشکده محیط‌زیست دانشگاه تهران
- راه‌اندازی و مدیریت گروه برنامه‌ریزی محیط‌زیست دانشگاه تهران
- راه‌اندازی دوره کارشناسی و کارشناسی ارشد محیط‌زیست دانشگاه تهران

- راه‌اندازی دوره‌های کارشناسی ارشد و دکتری برنامه‌ریزی محیط‌زیست دانشگاه تهران

- از بنیان‌گذاران آمایش سرزمین در ایران

- کسب جایزه تقی ابتکار از فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران

- نگارش بیش از ۶۷ مقاله ISI، اجرای ۳۲ پروژه کشوری و تألیف و ترجمه ۹ جلد کتاب

- تألیف و ترجمه کتاب‌هایی که بارها تجدید چاپ و استفاده شده‌اند

استاد مخدوم در پاسخ به طبیعت ایران که از ایشان خواسته است، یک توصیه به پژوهشگران منابع طبیعی کشور داشته باشند، گفتند:

«مادامی که سازمان منابع طبیعی و آب‌خیزداری، که حدود ۸۵ درصد کشور را اداره می‌کند، تنها یک معاونت از وزارت جهاد کشاورزی باشد، اوضاع منابع طبیعی بهبودی کامل نخواهد یافت. پیشنهاد می‌شود، این سازمان با عنوان سازمان منابع طبیعی کشور مستقل و زیر نظر رئیس‌جمهور اداره شود.»

آقای دکتر مخدوم از جمله فرهیختگانی هستند که علاوه بر اخلاق نیکو، تعهد و دلسوزی به‌عنوان یک استاد نمونه، با همراه کردن علم و عمل و عبور از چالش‌ها و رسیدن به دستاوردهای ارزنده، همواره منبع الهام برای دانشجویان خود از گذشته تا به امروز هستند.

مهم‌ترین پیامی که دانشجویان همواره از ایشان نقل می‌کنند، جمله معروف «از شما حرکت، از خدا برکت به اندازه آن حرکت» است.

